

že izvoljen v angleški parlament. Tam je pri neki priliki pogumno nastopil za per neko neopravičeno kraljevo zahtevo. Bil je radi tega obsojen na denarno globo. Ker pa še sam nič ni imel premoženja, so obsodili na globo njegovega očeta. Ker pa ni mogel plačati, je moral v ječo. Mlademu Moru so namigili, da bi na ponižno prošnjo kralj — spregledal očetu kazen. A Tomaž je odvrnil, da ne more prositi odpuščanja, ker ni storil nič nezakonitega in prizadejal nikomur krivice. Ko je Tomaž svoje znanje še izpopolnil, je postal sodnik v Londonu. Kralj Henrik VIII. je postal pozoren na njegove izredne zmožnosti, ga je klical vedno pogosteje na dvor, mu poverjal eno službo za drugo, dokler mu ni končno podelil največjega dostojanstva na Angleškem — službo državnega kanclerja.

Tudi na tem visokem mestu je ostal Tomaž Mor pobožen in ponižen. Vsako jutro je, predno je šel v svojo službo, pokleknil pred svojega osivelega očeta in ga prosil za blagoslov. Nekoč je zapazil vojvoda iz Norfolkja Mora med cerkvenimi pevci svoje župnijske cerkve. Ko mu je končno pripomnil, da se to pač ne sklada z njegovo visoko službo, mu je odvrnil Mor: »Kralj pač ne more biti onečaščen, če jaz služim svojemu in njegovemu gospodu, našemu božjemu Zveličarju.«

A služba Tomaževa je postajala vedno težavnejša. Z vedno večjo skrbjo je gledal, kam žene strast od dvorske gospodične Ane Bolin njegovega kralja. Čisto odkrito je svaril Henrika VIII. Toda ko so drugi svetovalci začeli se udajati kralju, je videl, da je vse zaman. Kralj je začel padati globlje in globlje. Ker papež ni hotel in ni mogel ugoditi kraljevi zahtevi, da bi razvezal njegov zakon s Katarino Aragojsko, je kralj začel misliti na to, da bi samega sebe proglasil za cerkvenega poglavarja na Angleškem. Na ta način si je mislil razvezati svoj zakon. Ko je Tomaž videl, kaj se pripravlja, je 16. majnika 1532 odložil svojo visoko službo. Od tega dne je živel znanosti, pobožnosti in svoji družini. Razmerje Morovo do nje govori otrok in do družin svojih otrok je bilo tako pristržno in vzgledno, da so po vsem Angleškem govorili o njem.

Mnogi so Tomažu prigovarjali, da se ukloni kralju. Vojvoda iz Norfolkja mu je pri neki priliki, ko ga je skušal pregovoriti, dejal: »Knežja nemilost prinese smrt.« — Mor je odgovoril: »Ali drugih razlogov nimate? Če je tako, kakor ste rekli, potem je med vami in menoj samo ta razloček, da bom umrl jaz danes, vi pa jutri.« — Marca 1. 1534 so od londonske duhovščine in tudi od Tomaža Mora zahtevali, da položijo prisego, s katero priznavajo kralja za najvišjega cerkvenega poglavarja in njegovo zvezo z Ano Bolin za veljaven zakon. 13. aprila se je Tomaž odpravil pred komisijo, pred katero naj bi položil prisego. Zjutraj je šel v cerkev, se spovedal in prejel sv. obhajilo. Nato se je poslovil od domačih; srce mu je govorilo, da za vedno, potem je s svojim zetom stopil v čoln in se odpeljal. Ko je prišel pred komisijo, so mu dali prebrati prisego. Tomaž jo je mirno in s

premislom prečital, nato pa je rekel, da on nobenega ne obsoja, ki je položil to prisego, on pa je po svoji vesti ne more položiti. Ker je ostal trden, je moral v državno ječo.

Kazen za to, ker ni hotel priseči, se je glasila: ječa do smrti in izguba vsega premoženja. Tomaž je vse to z junaškim mirom vzel na sebe. Njegova tolažba je bila molitev in čitanje knjig. Pa tudi sam je pisal in je spisal delo: »O smrti radi vere« in trpljenje Kristu-sovo. Kralju Henriku je pa bilo zelo veliko na tem, da bi Mor le prisegel. Skušal ga je upogniti in sicer s pomočjo Tomaževih sorodnikov, ki jih je ta pristržno ljubil. Zato je kralj dovolil, da so smeli Tomažu dopisovati in ga tudi osebno obiskovati. Spustili so k njemu hčerko Margareto, ki jo je najbolj ljubil. Burno ga je velikokrat prosila, naj vendar priseže, a Tomaž je ostal trden. Prišla je k njemu v ječo tudi njegova žena. Ko je vstopila v ječo, se je vsula iz njenih ust kar cela ploha očitanj, v kako nesrečo da je spravil Tomaž svojo družino, kako bi doma lahko imel vse lepše, kakor pa v tej smrdljivi luknji pri miših in podganah. Mor je poslušal, nato pa vprašal ženo: »Povej mi, ali ni ta prostor tukaj ravno tako blizu nebes ko pa naša hiša?« Potem pa jo je še vprašal: »Kaj misliš, kako dolgo bi še lahko živel?« Žena, ki se ji je zdelo, da bi se mož vendar le dal pregovoriti, je vsa vesela hitela: »Gotovo še kakih 20 let.« — Tomaž ji je pa odvrnil: »Ko bi bila rekla: sto, bi to bilo nekaj. In še potem bi moral veljati za slabega trgovca, če bi za 100 let zamenjal večnost.«

Ze eno leto je bil Mor v ječi, ko je kralj 3. junija 1535 zahteval od njega še enkrat čisto nedvoumno izjavo, ali hoče priseči ali ne. Tomaž je tudi tokrat prisego odbil. Zato so mu vzeli vse knjige in vse potrebščine za pisanje, 1. julija pa so ga postavili pred sodišče radi veleizdaje. Mor se je krasno zagovarjal in dokazal, da ni zakrivil nobene veleizdaje, a sodniki so izrekli nad njim »kriv« in bil je obsojen na smrt. Ko se je iz sodišča podal v ječo, je moral prestati najhujše ure svojega življenja. Pririla se je do njega njegova hči Margareta, se mu privila okoli vratu in ga prosila za zadnji očetovski blagoslov. Tomaž jo je blagoslovil in ji rekel: »Trpim po nedolžnem! Naj se zgodi božja volja. Tudi ti prenašaj to potrpežljivo!« Nato je odkorakal naprej. A Margareta se je še enkrat prišla do očeta. Tokrat ji pa ni rekel nič, le solze so lile po njegovih bledih licih. Še trije drugi otroci so na tem težkem potu prišli k njemu, vse je poljubil in jih blagoslovil.

NOVICE

Rojstvo princa. Nj. Veličanstvo kraljica Marija je na Bledu na Vidov dan ob 12 ponoči porodila princa. Mali princ je zdrav in krepek, tudi visoka njegova mati, ki se je neposredno pred porodom udeležila kino-predstave v

6. julija 1535 je šel Tomaž Mor na morišče. Neka gospa mu je med potera po nudila kupico vina. Mor ji je odgovoril: »Kristus v svojem trpljenju ni pil vina, temveč žolč in kis.« Ko je prispel na visok oder, na katerem je imel umreti, je zaklical zbranimu ljudstvu: »Bratje, kličem vas za priče, da umiram zvest svoji katoliški veri, kot zvest služabnik Boga in svojega kralja!« Nato je pokleknil in glasno molil spokorni psalm: »Miserere, Usmili se me Bog po svojem velikem usmiljenju!« Krvnik, globoko ganjen, ga je prosil za odpuščanje. Tomaž pa mu je odgovoril: »Ti mi boš danes izkazal največjo dobroto, ki mi jo more kdo izkazati. Ne boj se in izvrši svoj posel!« Nato si je sam zavezal oči, položil glavo na tla, sekira je zabliskala in umrl je velik mož star 55 let.

Kako se je Tomaž zavedal, koliko je vredna človekova duša, koliko je vredna srečna večnost! Nič na svetu je ne more odkupiti. Kak važen nauk za naše čase!

Sprava v Mehiki. Kakor so poročali časopisi, je prišlo v Mehiki vsaj do delne sprave med državo in Cerkvijo. Zadnjo nedeljo so se zopet odprle cerkve in začela se je po dolgem času zopet opravljati služba božja, ki so se je verniki udeležili v ogromnem številu in z nepopisnim veseljem. V šolo duhovnikov še sicer ne bodo smeli, a smeli bodo otroke podučevati v krščanskem nauku po cerkvah.

Nov dom duhovnih vaj. Zadnjo nedeljo je nadškof dr. Bauer blizu Zagreba blagoslovil temeljni kamen za nov dom duhovnih vaj. Dom bodo pozidale sestre sv. Križa in bodo v njem lahko opravljale duhovne vaje ženske. Duhovne vaje, pri katerih se človek za nekaj dni čisto loči od sveta in svojih vsakdanjih skrbi in se potopi v premišljevanje večnih resnic, postajajo važno sredstvo za resnično posvečenje samega sebe in za pravo krščansko življenje. Po Nemškem, Holandskem in Belgiji imajo že veliko število takih domov za duhovne vaje in vsako leto se zateče v nje na sto in sto ljudi, da poskrbijo za svoje duše. Slovenci imamo do zdaj še samo en tak dom duhovnih vaj in sicer za moške v Ljubljani. Da bi se ga pridno posluževali in da bi jih zrastle še več!

Slavnosti na Češkem. Te dni so bile slovesno otvorene slavnosti za tisočletnico sv. Venceslava. Otvoritvi so pri sostvovali papeški nuncij in drugi cerkveni dostojanstveniki. Zastopana pa je bila tudi državna oblast, kar je napravilo najlepši vtis.

kraljevski vili, se dobro počuti. Po vseh mestih se je ta radostni dogodek razglasil s 101 topovskimi strelami. Kralj je v spremstvu ministrskega predsednika generala Živkoviča in ministra pravde dr. Srsklča prispel na Bled. Govoril se, da bo najmlajši princ dobil slovensko ime.

Umrl je dr. Gregor Žerjav. V četrtek dne 27. junija, ob petih popoldne je umrl v Poličah na Gorenjskem dr. Gre-

gor Zerjav, voditelj nekdanje samostalne demokratske stranke. Zadel ga je srčna kap. Bil je mož velike vneme za svoja načela in požrtvovalne delavnosti. N. v m. p.!

Aljažev klub SPD Maribor javlja letovičarjem in planincem, da bo zanje tudi letos opravljal ob nedeljah in praznikih službo božjo pri Arehu, na Smolniku in na Urški gori. Redna služba božja se začne na vseh treh planinskih postojankah na praznik 29. 6., neha se z zadnjo nedeljo avgusta. Sv. maša je vsakikrat in povsod ob desetih, tako da izletniki, ki odidejo iz Maribora z ravnim vlakom, zložno lahko pridejo do sv. maše na Smolnik in še tudi k Arehu. Tudi iz Slovenjgradca in Guštanja se bo dalo na Urško goro še do sv. maše priti. Klub si je letos oskrbel prenosljiv planinski oltarček in je na razpolago tudi za izredne planinske prireditve na takih krajih, kjer ni svetišča. — Aljažev klub prosi, da se mu take prireditve prijavi vsaj 14 dni poprej na naslov: Aljažev klub SPD Maribor.

Dva samomora v mariborski okolici. V torek dne 25. junija zjutraj so našli v Frankovem gozdu na Pobrežju pri Mariboru obešenega 22letnega usnjarskega pomočnika Franca Hamer. — V četrtek dne 27. junija so zadeli na neki bukvi v gošči za Visočnikovo gostilno na Meljskem hribu pri Mariboru na obešenega 57letnega upokojenega policnadzornika Franca Tinto. Obešenec je zginil od doma že dne 19. junija. Obešenčevo truplo je viselo že precej dolgo na drevesu, ker je bilo v popolnem razkroju in so že vrane razkljuvale lice.

Žrtve neprevidnega streljanja. V Šikolah pri Pragerskem so streljali v soboto dne 29. junija fantje z možnarji za nekako predpripravo za nedeljsko blagoslovitev novih podružnih zvonov. Radi neprevidnosti je en topič predčasno počil in hudo poškodoval te-le strelce: 19letnega Štefana Trčko, 17letnega Simona Trčko, 32letnega Jerneja Medved in 19letnega Antona Kaiser. Poškodovane je prepeljal mariborski rešilni oddelek v mariborsko bolnico, kjer je Štefan Trčko v nedeljo umrl. Zopet sva rilen vzgled: strelci bodite previdni!

Dva udara strele. Zadnje dni se ponavljajo po večkrat na dan nevihte z usodepolnimi udari strele. Te dni je urezalo v Hebenštrajtu pri Konjicah v stanovanjsko hišo. Veter je zanesel ogenj od hiše na gospodarsko poslopje in sta pogoreli obe stavbi do tal. Strela je udarila tudi v hlev posestnice Marije Mrzdovnik na Hudinji pri Konjicah in ubila dva 11 centov težka vola. Hlev se ni vnel.

Za las ušel smrti. Dne 26. junija bila med postajama Petrovče in Celje skoraj pripetila smrtna železniška nesreča. Strojevodja dopoldanskega savinjskega vlaka je zapazil za Petrovčami pri prehodu preko železniškega tira dva voza in žvižgal. Prvi voznik je prevozil progo pravočasno, drugi je pognal voz preko, ko je bil že vlak blizu. V trenutku, ko je voz na polovico stal na tračnicah, je pripeljal vlak in voz dobesedno razpolovil. Sprednji del voza je ostal s konji poleg proge, zadnji del voza pa je vlekla lokomotiva še kakih

150 m daleč in ga popolnoma razbila. Voznika je vrglo z voza v jarek ob progi, kjer je obležal z malenkostnimi praskami.

Divjega merjasca ustrelil. Gospod R. Kmet, strojni pletar iz Trbovelj, je dne 21. junija t. l. ob 8. uri zvečer v takozvanem Črnem potoku z enim strelom skozi pljuča ustrelil starega divjega mrjasca. Tehtal je okrog 250 kg. Spodnji zobje so bili dolgi 20 cm, zgornji pa 12 cm. Moral je biti že večkrat obstreljen, ker je imel v sebi pod kožo vsako vrsto šrota, ki pa je bil že zaraščen. Bil je ustreljen na 20 korakov in sicer naravnost v breg in se je koj po strelu spustil naravnost proti lovcu, ki pa se mu je umaknil, da ga ni povalil po bregu, koder se je valil okrog 200 m daleč navzdol, kjer je obležal mrtev. Lansko leto je pa ustrelil Kmet tudi tam blizu divjo, težko 120 kg.

Z vrha Kuma pri Radečah so našli letos v nedeljo 23. junija zvečer — 250 kresov.

Lev na londonski ulici. Po londonskih ulicah so prevažali dne 23. junija cirkus z raznimi divjimi živalmi. Avtomobil, na katerem je bila levja kletka, je zadel ob drevo, kletka se je odprla in devet let star lev je stopil na obljudeno londonsko ulico. Ko se je čutil prostega, je najprej na sredi ulice pol ure mirno ležal. Nabralo se je krog izrednega potnika polno pešcev in avtomobilov. Ko se je približal levu krotitelj z vrvo, je skočila zverjad preko plota na travnik in se pognala kravi na vrat. Pregarjalec je ustrelil dvakrat v zver, jo zadel, a je tekla dalje in jo ubrala za nekim Angležem večkrat krog hiše. Trpelo je dolgo, predno so leva ustrelili. Zver je bila za predstave dobro izšolana in vredna 64 tisoč Din.

Kako gre z latinico na Turškem? — Vladar poveljne moderne Turčije Kemal paša upeljava po celi državi latinico. Izdal je naredbo, da se morajo priučiti latinice moški in ženske, če še niso prekoračile 42. leto. Uspeh te zapovedi je, da obiskujejo ženske z malimi izjemami šole, moški pa se upirajo, in hočejo rajši ostati analfabeti (nepismeni).

Od pisarniškega učenca do milijarderja. Javnosti je znan ameriški petrolejski kralj John Rockefeller. Rodil se je kot sin majhnega posestnika, ki je poslal svojega sina v mesto Cleveland, da bi se izučil za trgovca. L. 1855 je postal Rockefeller pisarniški učenec. Po letu 1860 so začeli rabiti petrolej, katerega so poznali do tedaj in prodajali le Indijanci kot zdravilo, za razsvetljavo in je bila izumljena petrolejka. Brihtni Rockefeller je takoj videl, da bo petrolej osvojil svet in se je lotil s pomagači nakupa petrolejskih vrelcev po raznih krajih Združenih držav. Po letih je postal petrolejski kralj in so cenili pred vojno njegovo premoženje nad 1 milijardo dolarjev. Ima samo enega sina in izda velike svote v dobro delne namene. Nobeden Amerikanec še pa ni videl ali slišal, da bi bil stari Rockefeller podaril lastnoročno kakemu revežu le en novčič.

Roparji ženskega spola na delu. Največje tolovajsko in roparsko gnezdo je

ameriško vlemesto Čikago. Ker so začele oblasti v zadnjem času ostro in uspešno nastopati proti čikaškim banditom, se selijo ti kar trumoma v eden in polmilijonsko mesto Los Angeles, kjer so postali vlomi ter ropi sredi dneva nekaj vsakdanjega. Posebnost losangeleških tolovajev beguncev je ropanje deklet ter žen od 18 do 25 let. V teku petih tednov je izginilo v Los Angeles devet žensk, o kojih usodi ni kljub poizvedovanju od strani policije ne sluha in ne duha. Od ene teh žrtev so našli v reki golo truplo brez glave in ne morejo ugotoviti, kedo da je nesrečna. Sredi ulice se ustavi pred žensko avtomobil, krepke moške roke jo zgrabijo, posadijo v voz in roparji odfrčijo s kričečim plenom v divjem pobegu.

50 rudarjev utonilo. Japonski premo govnik Kynshiu leži pod dnom morja. Dne 26. junija je udrila v rudnih naenkrat morska voda. 50 rudarjev je utonilo. Rešilnih oddelkov, ki so hiteli ponesrečenim na pomoč, tudi ni iz globokega rudnika. So najbrž smrtno ponesrečili.

Nesreča na progi Ormož—Murska Sobota. Dne 19. t. m. je na odprti progi pri Bratoncih zavozil večerni mešani vlak v voz Josipa Škafarja iz Bratoncev. Josip Škafar, ki je gluhozem, ni slišal signalov prihajajočega vlaka. Do bil je lažje poškodbe in je bil prepeljan v soboško bolnico. V voz je imel vpreženi dve kravi, od katerih je bila ena na mestu ubita, druga pa močno poškodovana.

Dijaška kuhinja v Mariboru je prejela te-le podpore: Dr. Fran Irgolič, odvetnik, poravnina 100; Marko Škofič, kaplan pri Kapeli, 110; župnijski urad v Gornji Radgoni, zbirka pri posvetitvi križa v Policah 62; Dr. Fero Müller, odvetnik, 20; Dr. Slavko Šumenjak, dež. sod. svetnik v Murski Soboti, 100; Okrajni zastop v Sevnici 200; Marija Rajšp pri Sv. Marjeti ob Pesnici 110; uprava »Slovenskega gospodarja« 100; Ernest Vogrin pri Sv. Barbari pri Mariboru 80; Tomaž Stranjšak, poštni uslužbenec v p., 50; Josip Mursič v Borovcih 80. Vsem darovalcem najlepša zahvala!

★

Organizacija smrti.

V južni Afriki ima Holandska kolonijo, ki je obljudena od črncev. Za vzdrževanje reda in miru so nastanjene po raznih krajih kolonije vojaške čete. Med poveljniki manjšega odreda holandskih čet je bil kadet Vermersch, ki je že bil v južni Afriki precej udomačen in so mu bili znani običaji ter šege tamošnjega prebivalstva. Po letih je bil nastavljen na kadetovo mesto lajtnant Van de Jande, kadet bi pa naj bil podrejen novodošlemu oficirju.

Lajtnant je dospel na novo mu odkazano mesto proti večeru. S kadetom sta se razgovarjala o raznih dogodkih, dokler ni nanesel pogovor na grozno družbo med ondotnimi črnici, ki se imenuje »Aniota«. Oficir je pač čul že marsikaj o tej organizaciji, a kaj res gotovega mu ni bilo znano. Kadet je bil bolje poučen o celi zadevi in je zaupal novemu predstojniku sledeče:

»Aniota je tajna družba domačinov. Njeni cilj je: neljubega tujca ali domačina ubiti. Smrt iz roke člana Aniothe je

sigurna stvar, ako je bila sklenjena, a tudi nekaj groznega. Oni, ki je določen, da bo ubil od družbe zaznamovano žrtev, se loti krvavega opravlja v kar naj bolj temni noči. Obleče se v kožo od leoparda, tigra ali leva. Da zabriše za slučaj zasledovanja za seboj vsako sled, si nadene na roke in noge železne — kremplje, ki so za las podobni oni živali, v koje kožo je zarotnik oblečen. Kot nekaka divja zver plane v hišo speče žrtve in se bliža počasi postelji. Si lahko predstavljate, kako se prestraši smrti zapisani, ako zagleda vzbujen iz spanja pred seboj zverinsko pošast, ki mu grozi z nožem, sulico ali s kakim drugim morilnim orodjem. Aniota družba zahteva od izvršilcev smrtne kazni, da žrtve pred usmrtnitvijo mučijo na vse mogoče načine. Ako bi se tudi posrečilo, da bi se kdo ubranil ubijalca, ali ga celo ustrelil, prej ali slej bo padel od roke drugega. Nikoli se še ni zgodilo, da bi bil kak prijatelj ali zasačen Aniota izdal organizacijo. Oblasti se še niti ne upajo zasledovati od Aniota izvršenih zločinov, ker se bojijo maščevanja, ki bi bilo v slučaju zasledovanja neizogibno. Aniota so strah in trepet vseh afriških kolonij in jih ni bilo mogoče doslej izslediti, kaj šele iztrebiti.

Za tem pogovorom je minulo par mesecev in skrajaj bojazljivi lajtnant je s časom pozabil na družbo groze. Neko noč, ko je zunaj lill dež, ga vzbudi sunek pod rebra iz spanja. Vzbujen pogleda in zapazi pred seboj grozno pošast leoparda, ki stoji na zadnjih takah, renči in mu grozi s čeljustmi. Kakor blisk ga je prešinila misel: Postal bom žrtev Aniota zarote. Zver ga je ogledovala od vseh strani, držala v rokah britev in ga skušala mučiti — s pogledi, renčanjem ter z železnimi kremplji. Delal se je, kakor bi bil okamenel od strahu, a nevidno je segel pod zglatje po revolver in ustrelil človeškega leoparda naravnost v čelo. Zver se je zgrudila in izdahnila.

Koliko je šele bilo začudenje oficirja, ko je potegnil drugo jutro leopardovo kožo z ustreljenega in spoznal tovariša — kadeta Vermerscha! Brezdvomno je bil tudi on član Aniota organizacije in določen, da izvrši atentat. Drugo jutro je zvil oficir v sveženj leopardovo kožo z železnimi kremplji, pobral britev in odbežal s postojanke v mesto iz strahu pred zasledovanjem in maščevanjem Anijotov.

Posrečilo se mu je, da je srečno zapustil južno Afriko in se odpeljal na Holandsko. Prinesel je s seboj znak Aniotne družbe — zversko kožo in jo oddal v muzej. Holandci so na celem svetu edini, ki hranijo viden znak grozne južnoafriške organizacije, ki neusmiljeno uničuje s smrtjo neljube domačine in tujce.

*

Najbolj srečne ženske na svetu.

Vsak je radoveden, kaj bomo odgovorili na uprašanje: Kje na svetu prebivajo najbolj srečne ženske? Na celem svetu najbolj zadovoljno ženo najdemo pri Eskimih v severnih delih a-

meriške Kanade in na Grönlandiji. Nikjer se ne izpolnujejo načela krščanstva s tako natančnostjo kakor pri Eskimih. Celo paganski Eskimi žive strogo in to pred vsem v moralnem oziru.

Eskimo žena je možu res tovarišica, z njim enakopravna in opravlja dela, ki so pravzaprav moška.

Eskimo se selijo s čredami severnih jelenov iz kraja v kraj in radi tega nimajo zidanih ter stalnih bivališč, ampak poznajo le šotore. Šotor postaviti in ga razdreti, opravijo ženske. Nadalje šivajo obleko iz kožuhov, čevlje ter jadra. Ako je na potu družina po zimi in se prevaža na pasjih saneh, gre naprej žena, dela gaz in kaže pot. Pri ribolovu vesla, skrbi za hrano in deco, lovi ptice in nabira jajca.

V bolj toplem poletnem času, ko potujejo Eskimi po več milj na dan, nosi žena na hrbtu najmlajšega otroka in še najvažnejšo opremo za šotor. Žene Eskimov so zgovorne. Običaj, da žena dalje časa molči, nastopi, ako je mož na kakem nevarnem lovu, ali v mesecih, ko je na severu vedna — polarna noč. Ko začnejo prvi svetlobni žarki oznanjati konec noči, se obnašajo ženske od veselja kakor ponorele.

Ko je otrok skobacal na noge, se že začne pri Eskimih njegova vzgoja in šolanje za poznejše življenje. Otrok in posebno še deklice dobe v roke le take predmete za igranje, s katerimi se učijo postavljati šotor, šivati obleke itd. Med 12. in 14. letom je vsaka deklica podučena in izurjena v vsem, kar rabi v poznejšem življenju. Od 16. do 17. leta je dorasla in dobi znak dorasle dobe — materinsko vrečo, v kateri nosi kot mati na potovanjih in doma dojenčka.

Kakor hitro prejme dekletce nekaj mescev po rojstvu ime, ga obljubijo starši kakemu istotoliko staremu fantku v sosesčini. Že taka zaroka je obvezna in se skoro nikoli ne razdere.

Ko je dekle dozorelo za možitev, obvestijo o tem nevestini starši ženina. Ta pride po nevesto in se odpeljeta na dom z razno balo na pasjih saneh. Običaj je, da mlada žena parkrat pobegne možu na dom staršev. Mož pride po njo in jo po narodnem običaju prosi ter z darovi vabi, da mu sledi.

Zakonska vez je pri Eskimih tako trdna, da je ločitev zakona nekaj izključnega in na severu neznanega.

Akoravno sta Eskimo dekle in žena zaposleni z najbolj težavnimi deli, sta zadovoljni ter srečni in nikdar ne tožita nad trdo usodo. O zakonskih preprih pri najbolj severnih narodih ni govora, ker imata mož ter žena strogo opredeljen delokrog, katerega se natančno držita in radi tega je njuno življenje blagoslovljeno z mirom ter zadovoljem.

*

Štrup pri divjih narodih.

Pri najstarejših in najbolj divjih narodih zasledimo v vseh časih uporabo strupa. Človeštvo je začelo kmalu spoznavati razne strupene rastline in pridobivati iz njih strup. Še danes uporabljajo strup razna nekulturna plemena

kot obrambo napram človeku ter zverjadi in za lov na divjačino na zemlji in za ribe v vodi. V zgodovini človeštva igra zastrupljena puščica važno ulogo.

Pri dvjlih Bušmanih v južni Afriki, pri Wedda plemenu na otoku Ceylonu, pri pritlikavcih po gozdovih ter džunglah osrednje Afrike, pri Kubu narodu na otoku Sumatra, pri Ainih na severnem Japonskem ter pri Indijancih južne Amerike je zastrupljena puščica glavno orožje.

Loki za izstreljevanje otrovanih puščic niso dolgi ali močni, ampak prav neznatno strelno orožje. Namen otrovane puščice je: sovražnika le potom praske zadeti, da nato umrje na — zastrupljenju.

Bušmani v južni Afriki se poslužujejo iz roga izdelanega loka, ki je komaj 8 cm dolg. Puščica je lahka trda slamnata bilka, ki je na koncu pomočena v strup takozvane »puff« kače. Pleme Ainov na severnem Japonskem in divji narodi na Filipinskih otokih poznajo strup iz »upa« drevesa. Ta otrov usmrti opico v 7 minutah, bivola v 130 minutah in pogine celo od 80 let stare in v ta strup namočene puščice do krvi ranjeni pes v 20 minutah.

Indijanci uporabljajo kratke cevi, iz katerih izpihajo v cilj prav neznatne puščice, ki zastrupljajo žrtve na smrt.

Yahuma Indijanci v pragozdovih ob južnoameriškem vletoku Amacona si navezujejo na roke zastrupljene palmove bodice. Ako se sovražnik le samo dotakne na ta način oborožene roke, postane smrtna žrtev.

Divji narodi, ki ne poznajo smodnika, ugonablajo zverjad z zastrupljenimi puščicami.

Pri priprostem človeku po raznih delih sveta je zastrupljevanje rib splošno v navadi. Ribe zastrupljajo na razne načine z raznovrstnimi sredstvi in le toliko, da jih omamijo, priplavajo na površje vode, se premetavajo po hrbtu in jih je lahko poloviti v takem stanju z roko.

Pred dobrimi 40 leti so celo pri nas metali ribam koruzo, ki je bila pomešana ter skuhana z lorbekovimi kroglicami, katere so imenovali: ribja omotica. Je bil to enostaven način ribjega lova, ki je pa danes pri nas strogo prepovedan. Ribjo omotico je bilo dobiti za malenkosten denar po vseh trgovinah, a je na ukaz oblasti izginila z lopatko vred.

*

Šolska upisovanja.

Na oblastni vinarški in sadjarski šoli v Mariboru prične novo šolsko leto dne 16. septembra t. l. Šola je dvoletna. Z njo je v zvezi internat za gojence. Zavod ima predvsem namen, da izobrazuje kmetijske sinove, ki ostanejo po končani kmetijski šoli doma na kmetijskem gospodarstvu. Taki imajo pri sprejemu prednost. Kolkovane, lastnoročno, na celo polo pisane prošnje (kolek sedaj Din 25.—) za sprejem je pošiljati ravnateljstvu oblastne vinarske in sadjarske šole v Mariboru do 31. julija t. l.; prošnji se morajo priložiti: 1. krstni list; 2. domovnica; 3. odpustnica, odnosno zadnje šolske spričevalo; spričevalo o pravosti pri onih prosilcih, ki ne vstopijo v zavod neposredno iz kake druge šole; 5. izjava staršev, odnosno varuha, s katero se zavežejo plačati stroške šolanja; 6. obvezna izjava staršev ali varuha, ki reflektirajo na

oblastni ali kak drug stipendij iz javnih sredstev, da bo njih sin ali varovanec ostal pozneje na domači kmetiji, v nasprotnem slučaju pa povrnejo zavodu sprejete zneske podpore iz javnih sredstev; prav tako, ako učenec samovoljno predčasno ostavi zavod; stipendist, ki nepovoljno napreduje, izgubi stipendijo. Za sprejem je potrebna starost najmanj 16 let ter najmanj z dobrimi uspehom dovršena ljudska šola. Sprejemajo se pridni, dovolj nadarjeni, zdravi kmetski sinovi, ki ostanejo po končani šoli doma. Sprejme se tudi nekaj ekstermistov (izven zavoda stanujočih učencev). O sprejemu v šolo odloča tudi uspeh izpita iz slovenščine (ali srbohrvaščine) in računstva, katerega so oproščeni samo absolventi vsaj dveh razredov meščanske ali kakke nižje srednje šole. Ob vstopu v zavod se mladeniči preiščejo po zdravniku zavoda; ako njih zdravstveno stanje ni povojno, se odklonijo. Oskrbnina znaša do preklica mesečno Din 150.—. Plačuje se v naprej v dveh enakih polletnih obrokih. Izključenim in samovoljno izstopivšim učencem se vnaprej plačana oskrbnina ne vrne. Pridnim sinovom ubožnih posestnikov se po možnosti dovolijo popolnoma ali do polovice prosta mesta v internatu. V tem slučaju je treba podpreti prošnjo z uradno (od občinskega in davčnega urada) potrjenim ubožnim spričevalom ali izkazom premoženja z navedbo družinskih in gospodarskih razmer, predpisanih davkov itd. Podrobnejša pojasnila daje ravnateljstvo oblastne vinarske in sadjarske šole v Mariboru. Prošnje za sprejem se rešujejo pismeno.

V pletarsko šolo v Ptuj se sprejemajo za šolsko leto 1929/30 v I. letnik redni in izredni učenci, učenke, ki so z dobrim uspehom dovršili osnovno šolo. a) Redni učenci — učenke bodo mogli redno obiskovati pouk. Isti je praktičen in teoretičen ter traja dve leti. Šolske potrebe bodo dobivali učenci — učenke brezplačno na zavodu. Po uspešno dovršeni učni dobi sprejmejo odpustnico, ki velja v smislu zakonitih določil, kot pomočniško spričevalo. b) Kot izredni učenci pa se sprejemajo tudi odrasle osebe, ki že izvršujejo pletarstvo in se žele v zavodu izpopolniti izobrazbo v tej stroki, in oni, ki se žele izučiti v pletanju raznih pletarskih izdelkov, ki pridejo v kmetijstvu v poštev. Za te učence je teoretičen pouk neobvezen. Vpisovanje se vrši od 24. junija do vključno 30. avgusta 1929. Redni učenci naj pridejo k vpisovanju v spremstvu staršev, oz. njih namestnikov. Pouk prične 1. septembra 1929.

*

Romanje na Brezje.

Romanje na Brezje. Pretekli teden smo razposlali na vse župne urade (razven v Prekmurju) navodila in vprašal ne pole za romanje na Brezje v dnevih 4. do 6. avgusta. Čas za prijavo je samo do dne 21. t. m. Zato se naj vsi, ki nameravajo iti na to romanje, pravočasno prigrasijo pri domačem župnem uradu!

*

Naročnikom.

Vse cenjene naročnike, ki so plačali samo za prvo polovico leta naročnino za »Slov. Gospodarja«, prosimo, da takoj zopet obnovijo naročnino, da ne bo treba ustaviti lista. »Slovenski Gospodar« stane za celo leto 32 Din, za pol leta 16 Din, za četrt leta 9 Din.

*

Nove knjige.

Najcenejša slovenska knjiga je gotovo »Zgodovina lavantinske škofiji«. — Knjiga obsega do 500 strani na finem papirju tiskanega teksta in 41 celostranskih slik na umetniškem papirju. Pri taki opremi stane knjiga broširano

100 Din in vezana 130 Din. Vsaka knjižnica, vsaka bolj premožna hiša si naj to knjigo nabavi, dokler traja zaloga, pri Tiskarni sv. Cirila v Mariboru.

»Flugs« patentirane kose s kosirjem. Zahtevajte prospekte in navodila brezplačno. Iščem zastopnike in prodajalce v vsakem kraju proti visoki proviziji. Generalno zastopstvo za SHS: Josip Videmšek, Maribor, Koroševa ulica št. 36. 631

Cene in sejska poročila.

Mariborski trg. Na mariborski trg 27. junija so pripeljali špeharji na 9 vozeh 17 zaklanih svinj. Krme radi slabega vremena ni bilo. Svinjsko meso so prodajali po 15—27.50. Krompir 1.25—1.75, novi krompir 4—5, čebula 4, česen 15—18, ena kumara 2—8, ena zelna glava 4—6. Pšenica 3, rž 2, ječmen 2, oves 1.50—1.75, koruza 2.50, ajda 2, prosa 3, fižol 5—7, fižol v stročju 12, grah 10—12. Ena kokoš 30—35, par piščancev 25—60, raca 20—30, gos 25—60, domači zajec 8—30. Marelice 38 Din, borovnice 3—4, gobe 2—2.50. Mleko 2.50—3, surovo maslo 36—40, jajca 1.25—1.50, med 20—22.

Mariborsko sejsko poročilo. Priganih je bilo 4 konji, 13 bikov, 105 volov, 351 krav in 10 telet. Skupaj 483 komadov. Povprečne cene za različne živalske vrste na sejmu dne 25. junija 1929 so bile sledeče: debeli voli 1 kg teže od Din 10 do Din 11.25; poldebili voli od 8 do 9; biki za klanje od 7.50 do 8; klavne krave debele od 7 do 8; plemenske krave od 6 do 7; krave za klobasanje od 5 do 5.50; molzne krave od 6.50 do 8; breje krave od 6.50 do 8; mlada živina od 7 do 8.50. Prodanih je bilo 337 kom., od teh za izvoz v Avstrijo 25 kom., v Italijo 32 kom.

Mesne cene v Mariboru. Volovsko meso, meso od bikov, krav in telic 1 kg Din 12—18; telečje meso 1 kg Din 20—25; svinjsko meso, sveže 1 kg Din 15—27.50.

*

Gospodarska obvestila.

Drevesni rak se zdravi takole: Z mlačno vodo izprati z mehkim čopičem, potem pa namazati s terpentinovim milom. Tudi zastarane rane zacelijo in drevo začne znova roditi. Na ta način sem rešil že več dreves sigurnega pogina.

Stanje hmeljskih nasadov. Žalec, 30. junija 1929. Obdelovanje hmeljskih nasadov se bliža svojemu koncu. Njih stanje je vobče zadovoljno. Rastlina je povsem zdrava in le neznaten del poznejša hmelja je okužen po peronospori, ki je na srednjepoznem hmelju dozdej ni najti.

Cven pri Ljutomeru. Jako nam je žal, da nas je moral zapustiti g. ruski polkovnik Aleksander Dimitrijevič, ki je zelo zaslužen za našo konjerejo. Že v Rusiji je slovel kot eden prvih strokovnjakov za konjerejo. Rusija je bila v tem času na visoki stopnji, imela je zato mnogo strokovnjakov. Toda g. Dimitrijevič, ki je deloval v okolici Kijeva v Ukrajini in tudi v Petrogradu, so visoko čislali. V naši državi je težko najti strokovnjaka, ki bi se s svojim znanjem mogel meriti z Dimitrijevičevom. V naši zrebčarni je bil tem bolj dragocena moč, ker te tudi izvrsten in dolokrajnosti tenkovesten gospodar in se odlikuje po svoji prijaznosti in uslužnosti. Obenem se razume na živinozdravništvo in

podkovstvo. Zato ni čuda, da je v okolici Cvena bil tako priljubljen. Njegovi članki v strokovnem glasilu »Konjereje« pričajo, da je g. Dimitrijevič res prvovrsten strokovnjak. Veseli nas, da je pripravljen žrtvovati vse svoje moči za gospodarski napredek Slovenije. — Želimo, da bi mogel g. Dimitrijevič tudi za novi štaciji, blizu Ljubljane, primerno razviti svojo delavnost v korist našega gospodarstva.

Čebelarstvo predavanje v Ljutomeru bo v nedeljo dne 7. julija po osmi sv. maši v meščanski šoli. Predaval bo g. Josip Kosi iz Celja.

*

Vinogradnikom!

Vežimo poganjke vinske trte h kolu, da se ne nagibljejo k tlom in ne obsenčujejo sosednih vrt. Poganjki, ki jih pravočasno privežemo in spravimo v pokončno lego, ne napravljajo zalistnikov, kabrniki na njih lepše odcveto in so pred okuženjem po peronospori bolj še zavarovani, nego neprivežani. To je zlasti v mokrotnih letinah ogromnega pomena. Pri vezanju je paziti na to, da se poganjki privežejo na rahlo in ne poveže listja, s čemer bi se ovirala asimilacija. Privežovanje mladik h kolu opuščajo le v kamenitih tleh Hercegovine, kjer je gojenje vinske trte vsled ugodnih naravnih pogojev tudi enostavnejše in ceneje. Tam goje trsje nizko pri tleh, da se tla zasenčijo. Pri nas sicer takšna vzgoja ni mogoča, vendar kaže tudi pri nas trsja ne spravljati preveč v višino. Iz tega vzroka je trsje v letošnji zimi posebej najhujše tam, kjer je imelo visoka debla in dolge krake. Za naše razmere bi bilo letos boljše priporočati pomladitev trsa, kakor visoko in pozno rez, s čemer se je oblika trsja še bolj pokvarila. Prevdatnemu vinogradniku se vsiljuje namreč vprašanje, kakšna je razlika med visoko in pozno rezjo ter rezjo na izrod pred obnavljanjem. Pravilno je ravnal tisti, ki ni računal toliko na obilen letošnji pridelek, marveč je izvedel rajši pomladitev svojega po posebi poškodovanega trsja. O tem se more prepričati vsakdo na praktičnih primerih.

V deževnem poletju škropimo v krajših presledkih (8 do 10 dni) kakor drugače, da si ohranimo trte pred peronosporo. Na 100 l vode vzamemo 1½ kg modre galice in tej raztopini primešamo odgovarjajočo množino apna. Radi sigurnosti preiskusimo raztopino z belim fenolftalein papirjem, ki postane takoj karminasto rdeč, ako ga pomočimo v raztopino, kjer je zadosti apna. Zveplamo trte drugič po cvetenju in v tretjič, ko so jagode za grah debele. Če hočemo škropiti ob enem tudi proti oidiji, primešamo raztopini salojidina ali sulikola in sicer prvega 1%, drugega pa ½%. Pri uporabi enega ali drugega sredstva igra tudi cena precejšnjo vlogo. V drugi polovici julija je kopati tretjo kop. S tem pospešimo rast lesa v mlajših nasadih, v starejših pa mehčanje in zoritev grozdja. Vinograd naj ne služi za pridelovanje živinske krme, ampak za pridelovanje grozdja.

Čitajte „Slov. Gospodarja“